

**Specifika komunikace ve vztahu k sexualitě II:
Pomáhající profese ve vztahu k sexualitě, včetně osob
s mentálním postižením - z empirického výzkumu**

Michaela Bartošová (rec.)

Katedra primární a preprimární pedagogiky, Pedagogická fakulta,
Univerzita Palackého v Olomouci

ŠTĚRBOVÁ, Dana a Miluše RAŠKOVÁ. *Specifika komunikace ve vztahu k sexualitě II: pomáhající profese ve vztahu k sexualitě, včetně osob s mentálním postižením - z empirického výzkumu*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2016.

Publikace *Specifika komunikace ve vztahu k sexualitě II* je pokračováním tematiky komunikace o sexualitě u vybraných pomáhajících profesí. Navazuje na publikaci s názvem *Specifika komunikace ve vztahu k sexualitě I: Pomáhající profese ve vztahu k sexualitě, včetně osob s mentálním postižením* (Štěřbová a Rašková, 2014), která se zabývala pojetím sexuality obecně, komunikací o ní a koncepcí současné edukace sexuální výchovy v českém školství.

V podmínkách českého školství je problematika lidské sexuality pevně zařazena do edukačních programů prostřednictvím sexuální výchovy, která je nedílnou součástí výchovy ke zdraví. V pedagogické praxi ovšem není sexuální výchově věnovaná

dostatečná pozornost a některá témata jsou úplně vynechána nebo dokonce tabuizována. Díky inkluzivnímu vzdělávání by pedagogové měli být schopni komunikovat o sexualitě i s dětmi s mentálním postižením, což je pro učitele ještě náročnější. Dokázat komunikovat o lidské sexualitě by měli i další pracovníci z řad pomáhajících profesí např. lékaři, zdravotní sestry, sociální pracovníci apod. Tato publikace přináší pohled na aktuální stav připravenosti odborníků ze školního, zdravotnického i sociálního prostředí komunikovat a vzdělávat o lidské sexualitě běžnou populaci i osoby s mentálním postižením.

Mezi autory, kteří se také věnují tematice lidské sexuality a sexuální výchovy patří například Vrubelová Yvetta, Kateřina Janouchová, Šilerová Lenka, Uzel Radim a další. Ovšem tematika sexuality v podobě, kterou přináší tato publikace, je v českých odborných zdrojích ojedinělá, protože se zaměřuje nejen na běžnou populaci, ale i na osoby s mentálním postižením. Potřeba tématu komunikace o sexualitě vyplývá z pedagogické praxe a ze zkušeností obou autorek. Autorky se tímto tématem zabývají dlouhodobě a při tvorbě knihy vycházely ze svých odborných poznatků a letité profesní zkušenosti. Autorka, Dana Štěrbová, pracuje na Fakultě tělesné kultury Univerzity Palackého v Olomouci. Ve své pedagogické, výzkumné a publikační činnosti se zaměřuje na problematiku rodin s dětmi se zdravotním postižením, zabývá se oblastí náhradní rodinné péče, věnuje se sexualitě osob s mentálním postižením a sexualitě osob v seniorském věku. Je členkou Vědecké rady Společnosti pro plánování rodiny a sexuální výchovu (SPRSV). Aktivně pracuje v neziskovém sektoru v Nadaci Charty 77 jako členka Rady Konta

Bariéry. Další autorka, Miluše Rašková, je zástupkyní vedoucí Katedry primární a preprimární pedagogiky na Pedagogické fakultě Univerzity Palackého v Olomouci. Ve své pedagogické, výzkumné a publikační činnosti se zaměřuje na oborovou didaktiku Člověk a jeho svět, na metodiku výchovné práce, na výchovu ke zdraví, včetně sexuální výchovy. Je členkou Vědecké rady Společnosti pro plánování rodiny a sexuální výchovu (SPRSV), recenzentkou MŠMT, v neposlední řadě předsedkyní či členkou rady komisí a organizací. Aktivně se podílí na řešení různých projektů, na editorské činnosti, na organizaci či spoluorganizaci různých akcí ve spolupráci s univerzitními i neuniverzitními subjekty.

Předkládaná publikace přináší náhled na vybraná témata z realizovaného empirického výzkumu a to v souvislosti s představením a identifikací problémů v postojích a dovednostech u budoucích vybraných odborníků pomáhajících profesí. Kniha pojímá základní lidské potřeby včetně lidské sexuality v souladu s moderní pedagogikou a psychologií. Publikace je členěna na dvě větší části. První část s názvem *Komunikace o sexualitě* představuje názory studentů především oboru učitelství na sexualitu a sexuální výchovu v roli a pozici pedagoga v pregraduální přípravě ve vztahu k žákům bez postižení i k žákům s mentálním postižením. Obsahová struktura této části je uspořádána do čtyř nosných kapitol. Jednotlivé kapitoly na sebe logicky navazují a postupně rozvíjejí téma komunikace o sexuálních otázkách.

První kapitola nejprve přináší obecnou charakteristiku školní komunikace a postupně rozvíjí téma školní komunikace v oblasti sexuální výchovy. Druhá kapitola ukazuje přetrvávající stav, který reprezentuje jedno z úskalí při realizaci sexuální výchovy ve školách. Součástí školní sexuální výchovy jsou také témata, která nepatří mezi oblíbená a vyhledávaná u učitelů. Mezi tato témata se řadí vzdělávání o pubertě, dále o homosexualitě a jejím přijetí ve společnosti. Autorky v kapitole představují názory budoucích učitelů na problematiku edukace o těchto tématech. Osobnostní přístup studentů k dané problematice velmi úzce souvisí s jejich (ne)připraveností na realizaci sexuální výchovy a úvah o její realizaci.

Třetí kapitola je obsáhlejší než předchozí dvě kapitoly. Kapitola postupně přechází od tématu integrace a inkluze až k sexuální výchově jedinců s mentálním postižením. V této části autorky zdůrazňují, aby pedagogové v sexuální výchově volili takový přístup vzdělávání, aby žáci dostávali informace způsobem, jemuž budou rozumět, a informace budou adekvátní jejich stávajícím vědomostem. Dále je důležité, aby byla respektována mentální úroveň dětí. Součástí této kapitoly je také pasáž věnovaná sexuálnímu zneužívání osob s mentálním postižením. Poslední kapitola této části se zabývá komunikací o sexualitě ve zdravotnictví a v sociálních službách s lidmi s mentálním postižením. Autorky se zde zaměřují na aktuální stav interakce v prostředí, do něhož se ve svém životě dostávají osoby s mentálním postižením.

Druhá část publikace nese název *Komunikace a lidská sexualita v pomáhajících profesích – Dílčí závěry empirického výzkumu*. Jak už z názvu vyplývá, v této části publikace je pozornost zaměřena na dílčí výsledky empirického výzkumu autorek. Cílem zkoumání bylo zjistit, jaký existuje vztah mezi názory o přístupu k lidské sexualitě obecně a u osob s mentálním postižením u vybraných pomáhajících profesí vzhledem k jejich profesní činnosti. Klíčovým tématem se stala problematika přijetí homosexuality společností a problému komunikace o ní, stejně jako komunikace se zákonnými zástupci o sexuálních otázkách. K vybraným tématům byl zařazen také pohled na problematiku potřeby dalšího vzdělávání v oblasti lidské sexuality. Výsledky ukázaly, že pedagogové jsou stále málo připraveni na výuku témat sexuální výchovy, zastávají postoje, které jim brání otevřenému podávání informací na zvědavé otázky žáků. Nejistotu v komunikaci o lidské sexualitě je možné nalézt také u lékařů, zdravotních sester a dalších pomáhajících profesí. Jak uvádějí autorky, tyto výsledky jen potvrzují nutnost dalšího systematického profesního vzdělávání odborníků v pomáhajících profesích v oblasti lidské sexuality. Jejich připravenost a postoje k sexuálním otázkám mohou eliminovat problémy v komunikaci s žáky, pacienty, klienty apod. v dané oblasti.

Kniha je napsaná odborným, ale čtivým jazykem. Osobně oceňuji propojení teorie s praxí a uvedení konkrétních odpovědí respondentů na položené otázky. Publikace se zabývá aktuálním tématem, které plně vyjadřuje motto knihy: „*Bylo by méně problémů, kdyby se více o sexualitě komunikovalo...*“ Motto vytyčuje směr k rozvoji komunikace o sexualitě. V knize je také zdůrazněno, že je potřebné,

aby odborníci v pomáhajících profesích věděli jak a s kým o sexuálních otázkách hovořit a kam směřovat.

Literatura

JANOUGH, Katerina. (Janouchová Kateřina). *O lásce a sexu*. 1. vyd. Praha: Akropolis, 2007. 238 s. ISBN 978-80-86903-41-5.

KOLAŘÍKOVÁ, Marta a Edita ONDŘEJOVÁ, eds. *K realizaci sexuální výchovy v základní škole: sborník příspěvků z pracovního semináře*. 1. vyd. Opava: Slezská univerzita v Opavě, Fakulta veřejných politik v Opavě, Ústav pedagogických a psychologických věd, 2011. 66 s. ISBN 978-80-7248-634-2.

ŠILEROVÁ, Lenka. *Sexuální výchova: jak a proč mluvit s dětmi o sexualitě*. 1. vyd. Praha: Grada Publishing, 2003. 103 s. ISBN 80-247-0291-6.

UZEL, Radim. *Sexuální výchova*. 1. vyd. Praha: Vzdělávací institut ochrany dětí, 2006. 28 s. ISBN 80-86991-69-5.

VRUBLOVÁ, Yvetta. *Výchova k reprodukčnímu zdraví: studijní opora*. 1. vyd. Ostrava: Ostravská univerzita v Ostravě, 2013. 84 s. ISBN 978-80-7464-243-2.